

HET WOORD VAN DE WEEK

ORGAAN VAN DE HUMANISTISCHE LUISTERKRING

Administratie Humanistische Luisterkring, Oudegracht 152, Utrecht. Tel. (030) 10163.
Postgiro 58. Abonnementsprijs f 5,50 per jaar. Buitenland f 7,- per jaar, voor België f 6,-. Losse nummers f 0,25.

KENNEDY

De moord op Kennedy heeft ons allemaal ontzet. U heeft waarschijnlijk evenals ik behoefte daar met elkaar bij stil te staan. Daarom spreek ik, in overleg met Mr. Rood, vandaag in zijn plaats. Verwacht u van mij geen verhelderend betoog. Ik zit hier nauwelijks voorbereid in de studio om samen met u alleen maar wat orde te brengen in onze verwarde gedachten.

Tallozen in de hele wereld zijn door dit bericht ontsteld, maar ook ontroerd, omdat het hier ging om een nog jong en veelbelovend man. Het is een politiek gebeuren van de eerste orde, dat zich heeft afgespeeld, maar ook een menselijke tragedie en wij zijn geneigd om met mevrouw Kennedy te roepen „O, nee”. We griezelen voor de bruutheid die een hard werkend en moedig man onverwachts wegrukte uit zijn werk, en het is veelbetekenend voor onze wereld, dat wij het meeleven als betrof het iemand uit onze eigen omgeving.

Kennedy was een katholiek en een politicus en men kan zich afvragen: Hebben wij humanisten daarover een eigen woord laten horen? Om te beginnen zou ik dit willen zeggen: het katholicisme van deze man speelt hier geen rol. Humanisten hebben trouwens niets tegen katholieken als zij humane waarden verdedigen. En humanisten staan ook niet afzijdig van de politiek, als de politiek menselijke belangen aan de orde stelt. En dat deed Kennedy beide: Humane waarden verdedi-

gen en menselijke belangen aan de orde stellen. Men zegt, dat hij eerzuchtig was, maar hij was ook bekwaam. Hij was een politicus op en top, maar ook een verantwoordelijk mens, die zijn plaats heeft ingenomen in de strijd om de menselijke gelijkwaardigheid.

Onder zijn bewind kwam de ontvoogding van de negers op een dringende wijze aan de orde dan ooit tevoren en hij heeft daarom trent geen drogredenen gehouden zoals zovelen doen wanneer het rassenvraag zich opdringt, maar hij heeft getracht de moeilijkheden in feite en praktisch op te lossen.

Ook op sociaal gebied heeft hij op de bres gestaan voor de menselijke waardigheid. Hij heeft pal gestaan voor de gedachte dat het niet aangaat misdeelden aan hun lot over te laten. Daardoor heeft hij een van de centrale problemen aan de orde gesteld, die onze westerse wereld bezighoudt: Hoe wij vrijheid die ons zo na ter harte gaat kunnen verenigen met verbondenheid met hen die de medemenselijkheid zo nodig hebben. Hij heeft zich niet vastgeklampt aan dogma's, maar hij heeft getracht dit vraagstuk concreet aan te vatten en daarmee heeft hij gewerkt aan de toekomst van onze westerse wereld.

Maar hij is ook een man die ontspanning in de wereld heeft teweeggebracht. Hem wordt de uitspraak toegeschreven: „men moet niet onderhandelen uit angst, maar men moet geen angst hebben om te onderhandelen”.

aan onze abonnees

Vrijdagavond 22 november bereikte ons de ontstellende mededeling van de gewelddadige dood van de President der Verenigde Staten van Amerika.

Op dat moment lag het Woord van de Week gereed voor verzending. Daarin was opgenomen de inleiding van Mr. M. G. Rood, die deze op zondag 24 november zou uitspreken. Door de tragische gebeurtenissen werd het programma gewijzigd en werd de rede van Mr. Rood naar een latere datum verschoven. Daarvoor in de plaats hoorden de luisteraars een toespraak van de voorzitter van het Humanistisch Verbond. De inhoud hiervan vindt u in dit nummer afgedrukt. Daarnaast is ook opgenomen de inleiding van mevrouw A. Treurniet-Wiersma.

De door Prof. G. Stuiveling gehouden lezing op zondag 1 december wordt hierdoor verschoven naar het nummer dat u 9 december ontvangt en waarin ook de inleiding wordt opgenomen van de uitzending op 8 december a.s. Daarna volgt weer de regelmatige publicatie.

Het spijt ons, dat wij u tevergeefs hebben laten wachten op de wekelijkse toezending maar wij nemen aan, dat u hiervoor onder deze omstandigheden begrip zult hebben.

een lezing voor de vara-microfoon van zondag 24 november 1963

Daarnaar heeft hij zijn internationale beleid gevoerd. En met zijn medewerking is het kernstopakkoord tot stand gekomen; is de telexverbinding tussen het Kremlin en het Witte Huis aangelegd. En de wereld herademde, al bleef zij vol gevaar zoals nu juist wel gebleken is.

Daarom hebben wij mensen als Kennedy zo nodig. Hij was zeker geen sentimenteel man, integendeel. Hij was een harde politicus, zoals ook wel gebleken is in de zaak rondom Cuba. Maar zijn politiek was gericht op constructieve doeleinden.

Als de geruchten waar zijn dan is de dader van de aanslag nu juist iemand die sympathiseerde met de Cubaanse richting en de wereldpolitiek. Niet de lijn van Moskou maar de Chinese lijn zou hier dan zichtbaar worden. Blijkbaar is Kennedy's houding in de rassenkwestie hier niet in het geding. Gelukkig, moeten we misschien zeggen. Maar het is mijn taak niet mij in politieke beschouwingen te begeven. Menselijk maakt het weinig uit of deze moord het ene of het andere motief heeft: rechtse Amerikanen of linkse communisten? Wij zitten met de brokken. Het werk van Kennedy is in gevaar. Hij stond bloot aan veel kritiek, juist en onjuist. Maar wij beseffen nu wat wij aan hem verloren hebben.

Kennedy is opgevolgd door Lyndon B. Johnson. Wij hebben hem kortgeleden in Nederland gehad, en op velen heeft hij de indruk gemaakt van een echte Amerikaan met een brede glimlach, joviaal ballpoints uitdelend, maar wij lezen ook, dat hij een ervaren en constructief politicus is. En wij mogen de hoop koesteren, dat hij de politiek van Kennedy, althans in veel opzichten, voort zal zetten. Wij zullen het moeten afwachten en niemand van ons heeft hieromtrent zekerheden. Zeker is alleen, dat wij in een hachelijke situatie verkeren. Dat is hierdoor nog eens te meer gebleken.

Het blijkt hoe licht wij met onze moderne communicatiemiddelen hartstochten kunnen opwekken, die wij niet meer beheersen kunnen. Daardoor is de menselijkheid in voortdurend gevaar. Daartegenover lijken onze disputen onbetekenend, onze disputen op

politiek gebied, op cultureel gebied, disputen over overtuigingen; en zelfs disputen in de eigen kring van iedere politieke richting, ieder cultureel streven en iedere overtuiging. Het lijkt nu allemaal kleinzielig en we voelen ons machteloos.

Wat kunnen wij doen? Dat is de vraag die zich aan ons allen opdringt. Ik zou zeggen ons losrukken uit de sleur. Mensen bewust maken van de dingen waarom het eigenlijk gaat. Niet toelaten dat wij en anderen prooi worden van oppervlakkige emoties. Aan de orde stellen wat mens zijn is, wat samenleven is. Dat wil zeggen beslissen, kiezen, het kleinzielige overwinnen en het zelfzuchtige. En de praktische vormen vinden van samenleven en maatschappelijke organisatie, die dat mogelijk maken, zodat ons willen niet in de lucht hangt, maar antwoord geeft op de uitdaging, die de wereld ons ieder ogenblik stelt.

Men zegt weleens, dat humanisten net als christenen dikwijls zo zwaar op de hand zijn. Dat is misschien wel vaak waar, als we ons in het openbaar uiten, al hoeft het niet in het persoonlijke leven te gelden. Maar het is opmerkelijk, dat de meeste mensen alleen wanneer een crisis als die van Cuba aan de orde is, alleen als we geschokt worden door een gebeurtenis als de moord op Kennedy, bereid zijn na te denken over wat er eigenlijk met ons allen aan de hand is.

Ik geloof dat het goed is dat wij ons realiseren, dat wij altijd langs de rand van de afgrond gaan. Dit dodende schot was een alarmschot. Het roept ons op om de tijd die wij hebben goed te gebruiken. Ook dat biedt geen enkele zekerheid, maar wij kunnen, wij moeten het avontuur van ons leven aanvaarden, door met onze hele persoon de dingen te doen, die dat leven de moeite waard kunnen maken.

Dit alleen kan ons verzoenen met de barre werkelijkheid. Dit kan ook de zaak van wereldvrede, sociale gerechtigheid en menselijke waardigheid verder brengen. Niet verslagenheid of sentimentaliteit, maar durf, vindingrijkheid en trouw aan de zaak van het menszijn.

J. P. VAN PRAAG

na de moord op president lincoln door walt whitman

O Captain! My Captain!

O Captain! my Captain, the fearful trip is done,
The ship has weather'd every rock, the prize we sought is won,
The port is near, the bells I hear, the people all exulting,
While follow eyes the steady keel, the vessel grim and daring,
But O heart! heart! heart!

O the bleeding drops of red,
Where on the deck my captain lies,
Fallen cold and dead.

O Captain! my Captain! rise up and hear the bells;
Rise up — for you the flag is flung — for you the bugle trills,
For you bouquets and ribboned wreaths — for you the shores a crowding,
For you they call, the swaying mass, their eager faces turning;
Here Captain! dear father!
This arm beneath your head!
It is some dream that on the deck,
You've fallen cold and dead.

My Captain does not answer, his lips are pale and still,
My father does not feel my arm, he has no pulse nor will,
The ship is anchor'd safe and sound, its voyage closed and done,
From fearful trip the victor ship comes in with object won;
Exult, O shores, and ring, O bells!
But I with mournful tread,
Walk the deck my Captain lies,
Fallen cold and dead.

PRAKTISCH HUMANISME

Toen in februari 1946 het Humanistisch Verbond door een kleine groep bewust buitenkerkelijken werd opgericht dacht men in de eerste plaats aan een centrum van humanistische bezinning en bezieling. Door gesprekken in grote en kleinere kring, gesprekken met geestverwanten en andersdenkenden, door het uitgeven van geschriften, door het houden van radiolezingen, kortom met behulp van alle mogelijke communicatie-middelen die bereikbaar zouden zijn, zou men van gedachten kunnen wisselen, zou men aan dit buitenkerkelijk, ongodsdienstig humanisme vorm kunnen geven en zou ook ieder persoonlijk beter in staat zijn de eigen levensovertuiging te verdiepen. Maar bij de oprichters van het H.V. nu ruim 17 jaar geleden stond het ook vast dat er naast genoemd werk nog iets anders zou moeten gebeuren; nl. dat er niet alleen gesproken en geschreven moest worden maar dat er ook wat moest worden gedaan.

Was de eerste taak nogal vaag, van de tweede opgave had men eigenlijk helemaal geen duidelijke voorstelling. Vooral in de jaren tussen 1940—'45 hadden vele buitenkerkelijken op dit terrein een leemte ontdekt. Godsdienstige mensen hadden een mogelijkheid met hun levensmoeilijkheden naar dominé of katholieke geestelijke te gaan — voor buitenkerkelijken was er nimmer een instelling waar zij terecht konden. Natuurlijk waren er vóór 1940 algemene instellingen waar iedereen met bepaalde moeilijkheden zeer goed geholpen kon worden. Maar in de praktijk kon het dan gebeuren dat men b.v. bij huwelijksmoeilijkheden door een godsdienstige maatschappelijk werker te woord werd gestaan. Of indien men lange tijd voor een ernstige ziekte verpleegd werd in een algemeen ziekenhuis en op een moment zijn angsten of zorgen niet meer de baas kon, was het wel mogelijk een beroep te doen op een ziekenhuispredikant of een katholieke geestelijke verzorger, maar in een dergelijke situatie van persoonlijke geestelijke nood zou de ongodsdienstige mens daar niet voldoende mee geholpen zijn.

Reeds in de aanvangsjaren werden binnen het H.V. bepaalde personen door anderen benaderd met hun grote of kleine levensmoeilijkheden. Men had behoefte hier over te praten met een geestverwant en men hoopte door dit gesprek het leven weer beter aan te kunnen. In andere gevallen kreeg het H.V. van geestverwanten te horen: „Ik lig in het ziekenhuis en merk dat kerkelijke mensen bezoek krijgen van dominé of katholieke geestelijke. Bij ons komt niemand — waar blijven jullie want dit is toch nu de taak van het H.V.?”

Naar mate de behoefte groeide op het gebied van de praktische hulpverlening van mens tot mens werd er gezocht naar verantwoorde wegen om deze hulp inderdaad te kunnen bieden. Wij wisten dat er gestart zou moeten worden zonder kapitaal en zonder enige ervaring op dit geheel nieuwe gebied. We wisten ook dat er dus zeker de eerste tijd uitsluitend gewerkt zou moeten worden met vrijwilligers en dat deze vrijwilligers mede-

werkers geselecteerd, opgeleid en begeleid zouden moeten worden door andere vrijwilligers. Voor dit speciale werk werd toen aangewezen de landelijke Commissie voor Praktisch Humanisme.

Tot 1950 bestond dit werk nog slechts uit ziekenbezoek in enkele algemene ziekenhuizen en wat plaatselijk werk. Maar in dit jaar werd de aanstelling van de eerste bezoldigde geestelijk raadsman mogelijk gemaakt door een subsidie van het Ministerie van Wederopbouw voor geestelijke verzorging in de toenmalige DUW-kampen. Deze kampen — later Arbeiderskampen genoemd — bevonden zich in afgelegen gebieden op de zeeuwse en zuid-hollandse eilanden, in de Peel en in de vele IJsselmeer-polders. De arbeiders, meestal afkomstig uit grote steden, wonen en leven gemeenschappelijk in barakken ver van hun familie en het spreekt vanzelf dat juist in dergelijke abnormale omstandigheden ook zeer bijzondere moeilijkheden ontstaan. Men heeft zorgen over een ziekelijke vrouw, over een moeilijk kind dat nu hoofdzakelijk door de moeder alleen opgevoed moet worden, of men heeft behoefte om eens over zijn toekomst te praten of over nare dingen uit het verleden waar men niet van los kan komen. Maar alvorens deze eerste raadsman dit werk kon aanpakken, moest hij in de omtrek van al die verspreide kampen vrijwilligers zoeken en opleiden om hem hierbij behulpzaam te zijn.

In 3 jaar tijd, dus reeds in 1957, waren er 30 kampen waar ruim 20 vrijwillige raadslieden onder leiding van twee bezoldigde krachten dit zeer gewaardeerde werk verrichtten. Dit werk loopt nu enigszins terug aangezien verschillende kampen opgeheven zijn.

In 1954 werd door het Hoofdbestuur van het H.V. de eerste bezoldigde landelijk geestelijk raadsman aangesteld die enige jaren later door een tweede werd gevolgd. Zij hebben kans gezien om in korte tijd in het gehele land 40 plaatselijke raadslieden te vinden, op te leiden en later te begeleiden bij hun werk.

Eveneens in 1954 werd op aandrang van het Hoofdbestuur van het H.V. een bescheiden mogelijkheid geboden om in strafgestichten aan buitenkerkelijke gedetineerden geestelijke verzorging te geven.

Momenteel werken in ruim 50 strafgestichten humanistische geestelijke raadslieden op basis van vrijwilligheid, arbeid waar zeer bijzondere eisen aan moeten worden gesteld en waar het nog meer noodzakelijk is om de medewerkers permanent te scholen en bij te staan.

Ook het zieken- en bejaardenbezoek heeft langzamerhand een vaste vorm gekregen en ongeveer 150 bezoekers komen wekelijks

A. TREURNIET-WIERSMA, geboren in 1908. Vroeger onderwijzeres, thans werkzaam in het Humanistisch Verbond als leidster van het landelijk en zieken- en bejaardenbezoek en als plaatselijk geestelijk raadvrouw in Den Haag.

NAJAARS LANDDAG SOCRATES

op zondag 8 december 1963 in het
Erasmushuis, Oudegracht 152 te
Utrecht van 10.15—16.00 uur.

Onderwerp:
„OUDE EN NIEUWE HUMANISTEN”

Spreekster:
mevrouw Dr. Annie Romein-
Verschoor

Co-referent:
Drs. D. J. Faber (wetenschappe-
lijk ambtenaar voor geschiedenis
te Leiden)

Inlichtingen bij het Secretariaat, Oude-
gracht 152, Utrecht, telefoon (030) 10163.

bij vele zieken en bejaarden thuis en in
zieken- en bejaardentehuizen.

Het spijt ons echter dat men juist in zie-
kenhuizen en sanatoria nog zo weinig
begrip heeft voor het ziekenbezoek
vanwege het H.V. Slechts in drie ziekenhui-
zen in ons land wordt het H.V. op voet van
gelijkheid behandeld met de godsdienstige
geestelijke verzorging. Dat de zieken zelf
nog weinig naar onze ziekenbezoeksters vra-
gen, komt grotendeels voort uit onbekend-
heid met deze mogelijkheid. Indien men het
H.V. de gelegenheid zou bieden om hier
meer bekendheid aan te geven, dan weten
we uit ervaring dat vele eenzame zieken, die
niet bezocht worden door kerkelijke verzor-
gers, daar zeer dankbaar voor zouden zijn.
In de meeste gevallen komen de ziekenbe-
zoeksters dus hoofdzakelijk bij leden van het
H.V. Directies van Bejaardentehuizen tonen
veel vaker belangstelling voor dit werk.
Naast genoemde werkzaamheden zijn er
thans humanistische raadslieden verbonden
aan de vier humanistische Bureaus voor
Levens- en Gezinsmoeilijkheden; aan de al-
gemene telefonische S.O.S. dienst „De Weg-
wijzer” in Amsterdam; wordt er gebruik ge-
maakt van raadslieden bij de Humanistische
Correspondentiekering voor Huwelijkskontak-
ten en bij de geleide migratie van jonge men-
sen in enkele grote steden. Een eerste begin
is gemaakt met het aanstellen van raadslieden
voor studenten en een bezoldigd raadsman in
het Waterweggebied, terwijl vooral in het
Noorden van het land grote behoefte bestaat
aan geestelijke verzorging bij Uitvaart.
Maar bij de opsomming van al dit praktische
werk mag ik niet vergeten het werk dat in
eigen kring wordt gedaan. Men spreekt in
het H.V. niet van afdelingen maar van ge-
meenschappen en men doet dit zeer bewust.
Voor vele buitenkerkelijken is het H.V. een
geestelijk tehuis waar men geestverwanten

kan ontmoeten en waar men belangstelling
verwacht voor elkaar indien er behoefte aan
bestaat. Op bepaalde momenten van ieders
leven verlangt de mens belangstelling van
een medemens. Te weten dat er anderen zijn
die met ons mee-leven, mee-lijden of zich
mee-verheugen, die bereid zijn om naar ons
te luisteren — dit alles is waardevol.

Een lieve groet, een stevige hand, kortom
het tonen van enige belangstelling kan een
steun betekenen voor iemand die het moei-
lijk heeft. Het is de taak van iedere raads-
man of raadvrouw om zich voldoende te
kunnen verplaatsen in de situatie van degene
die komt om enigerlei advies, want levens-
moeilijkheden doen zich voor onder alle
maatschappelijke omstandigheden, op iedere
trap van ontwikkeling en op iedere leeftijd.
Om zich voldoende te kunnen verplaatsen in
een ander zal men de gave moeten hebben
om zeer actief te kunnen luisteren. Dan
alleen zal de ander ook in staat zijn z'n
vertrouwen te geven en kan er sprake zijn
van een open contact. Wellicht kan de
raadsman dan een beroep doen op de krach-
ten die in ieder mens aanwezig zijn en die
uiteindelijk de enige mogelijkheid bieden om
zelfstandig de moeilijkheden weer aan te
kunnen.

Maar het zijn gelukkig niet altijd deze grote,
zware problemen waar men mee te maken
krijgt. Belangstelling tonen voor onze eigen
leden vooral als die ziek, bejaard of invalide
zijn, een eenvoudig hartelijk bezoekje in een
algemeen zieken- of bejaardenhuis, het stu-
ren van een vriendelijke gelukwens aan
mensen die anders op een bijzondere dag
misschien helemaal geen post zouden ont-
vangen; al deze eenvoudige vormen van
menselijke solidariteit zijn belangrijk en
kosten vaak weinig moeite. Maar het moet
georganiseerd worden! Al deze bemoeienis-
sen met andere mensen in georganiseerd
verband vallen onder de humanistische
geestelijke verzorging.

Dit werk wordt thans geleid door de lande-
lijke Commissie voor geestelijke verzorging
van het H.V., de vroegere Commissie Prak-
tisch Humanisme.

In vele ziekenhuizen, sanatoria en bejaarden-
tehuizen, in de Arbeiderskampen en in
Strafgestichten behoeft thans in principe
geen enkele buitenkerkelijke verstoken te
blijven van humanistische geestelijke ver-
zorging indien men dit wenst en vraagt. Wel
zult u begrijpen dat het H.V. met dit werk in
deze weinige jaren met zeer bescheiden mid-
delen nog aan het begin staat van deze uit-
gebreide taak, dat er nog veel valt te ver-
beten en dat uitbreiding noodzakelijk is.
Vaak is het moeilijk om voor nieuw werk
weer de nodige en geschikte vrijwillige
medewerkers te vinden. Maar tot nu toe is
dit aardig gelukt en dat stemt tot voldoening
en heeft ons de overtuiging gegeven dat het
H.V. met dit werk op de goede weg is.

A. TREURNIET-WIERSMA

lezingen voor de radio

di. 3 dec. AVRO 15.45—16.00 uur: Th. W. Polet: „Het leven in het Humanistisch
Verbond”.

zo. 8 dec. VARA 9.45 uur: B. W. Schaper: „Hoe staat het met de mensenrechten.

zo. 15 dec. VARA 9.45 uur: mej. Estella C. Simons: „Als een volwaardig mens
mee te mogen tellen”.